

✦ תורת הסוד · פסח וספירת העומר

פסח על פי שער הכוונות

מגלות מצרים ועד חג השבועות: עשרת הדמים ורד"ו שנה, הגדלות שברגע אחד בליל הסדר, סדר הכוונות סימן אחר סימן, ספירת העומר, ול"ג בעומר. סיכום מסודר משנים עשר דרושי הפסח לרבינו האר"י ז"ל.

דרושי הפסח הם המערכה הגדולה ביותר בשער הכוונות — שנים עשר דרושים, ההולכים ברצף אחד מגלות מצרים ועד חג השבועות. הציר שלהם אחד: מה בדיוק נפגם, למה דווקא "מצרים", מה קרה ברגע אחד בליל הסדר, ולמה אחריו צריך לספור ארבעים ותשעה ימים. המקורות: שער הכוונות, דרושי הפסח דרושים א-יב. כל חשבון נבדק מול נוסח הספר, והיכן שחשבון עולה רק עם הכולל צוין "ע"ה".

מסדרת דרושי המועדים באתר: ראש השנה · ברכת אבות ורי"ו · יום הכיפורים · חג הסוכות · חנוכה · פורים · שבועות · שבת.

א — שורש הגלות: הזהב והסיגים

הדרוש הראשון אינו פותח במצרים אלא הרבה קודם. הדור ההוא — כך מלמד הרב — היה בגלגול אחד ארוך: "ישראל שהיו באותו הדור של שעבוד מצרים היו בחינת אותם הניצוצות... של אדם הראשון באותם ק"ל שנים עד שלא נולד שת. ואחר כך באו בגלגול בדור המבול... ואחר כך הם עצמם חזרו ונתגלגלו בדור הפלגה".

ומכאן משל שהוא לב העניין כולו:

"עניין הנשמות הם כעניין הזהב הנוצר בבטן האדמה, וכשמוציאין אותו הוא מלא טינוף וסיגים דבר אשר לא ישוער, ולא תואר זהב לו ולא הדר — עד יתחכם הצורף להגות סיגים, פעם אחר פעם, זיכוך אחר זיכוך, לא ראי זה כראי זה; ובכל זיכוך מזדכך לאט לאט, עד אשר כל הסיגים נפרדים מן הזהב, ואחר כך ניכר היותו זהב. וכן העניין בנשמות."

שער הכוונות, דרושי הפסח דרוש א

ובזה מתפרש גם השעבוד עצמו, מידה כנגד מידה: "כנגד מה שחטאו בדור המבול להשחית את זרעם – נגזר עליהם 'כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו', דוגמת עונש המבול עצמו; וכנגד מה שחטאו בדור הפלגה 'הבה נלבנה לבנים' – נאמר 'וימררו את חייהם בחומר ובלבנים'". וכל הגלות עצמה היא הכור: "ויוציא אתכם מכור הברזל ממצרים – כי נדמה מצרים אל הכור אשר בתוכו ניתן הזהב ונפרד מן הסיגים ונתקן".

ב – "מצרים": המצר העליון, ורד"ו שנה

ולמה דווקא במצרים? "כל הנשמות באות מן החסדים והגבורות אשר במוח הדעת, כי שם תלוי סוד הזיווג" – "והאדם ידע את חוה אשתו". וכשפוגמים למטה, נאחזות הקליפות באותו מקום עצמו שנפגם:

"ולכן ירדו ישראל למצרים, שהם סוד הקליפה היושבת באחוריים של דעת העליון. וכמו שנתבאר אצלנו בעניין 'מצרים' – שהוא מצר העליון שהוא הגרון, ופרעה הוא העורף הקשה שבאחורי הדעת. והיו אותם הקליפות נאחזים ויונקים כל שפע הנמשך מן הדעת דז"א."

ומשנתאחזו שם – נסתלק השפע, וחזר ז"א להיות "בבחינת ג' כלילן בג'", כבזמן העיבור הראשון בתוך אימא. ולא נשארו מאירים בו אלא הלבושים – עשרה שמות אהי"ה שביסוד דאימא, בבחינת אחוריים.

◆ ב.1 עשרת הדמים

כל שם אהי"ה באחוריו (א, אה, אהי, אהיה) עולה מ"ד – כמניין ד"ם. ועשרה כאלה הם "עשרה דמים שבאשה, חמישה דם טוהר וחמישה דם טמא": חמישה הלבושים החסדים יורדים ביסוד דז"א, וחמישה לבושי הגבורות ביסוד הנוקבא.

הלבוש	מה נעשה ממנו	הפסולת
חמישה לבושי החסדים	מתבררים, ולפעמים "מתהפכים לחלב להניק בהם את הוולד"	דם טוהר – "דין קשה וקדוש"
חמישה לבושי הגבורות	מתבררים, ועצמותם קדושה	דם טמא – "נעשה קליפה גמורה"

“וזהו מה שאמר הכתוב ביחזקאל ‘ואעבור עלייך ואראך **מתבוססת בדמיך**’ — כי סיבת היותך מתבוססת בעבודות קשות בחומר ובלבנים היא בסיבת אלו העשרה דמים”. ובדרוש ה מוסיף רמז חד: **”מ”ת בוססת** — הקליפה הנקראת ‘מת’, שהיא אבי אבות הטומאה, הייתה בוססת ונאחזת בדמיך שבגרון”.

ולתיקון: “ואומר לך **בדמיך חיי**’ — כי תמורת אלו הדמים אשר בסיבתם נשתעבדת, יימשכו לך חיים העליונים”.

ולפי ששתי בחינות דמים הן, לכן נכפל “בדמיך חיי” פעמיים; “ואלו עצמם הם סוד מה שאמרו רז”ל שני דמים — **דם פסח ודם מילה**: דם מילה הם דם טוהר, כי הם מן החסד המתגלים ביסוד דדכורא; ודם פסח הוא כנגד הגבורות שהם בנוקבא”.

◆ ב.2 למה דווקא רד”ו שנה

וכאן עומד הרב על שאלה שמשה רבנו עצמו שאל:

“מרע”ה במראה הסנה היה חושב כי כיוון שישראל שבאותו הדור גרמו להסתלקות הדעת העליון — שהם עשר הויות של הה’ חסדים והה’ גבורות — אם כן המשך שנות גלותם יהיה כמספר העשר הויות אשר נסתלקו בעוונם, שהם בגימטריא **ס”ר** (260); וזהו שנאמר ‘וירא ה’ כי **סר** לראות’ — כלומר שכפי ראות שכלו של משה היה העוון תלוי בעשר הויות שחשבונם ס”ר... ולפי זה לא הגיע עדיין זמן הגאולה. אז אמר לו השם יתברך **כי אין קץ גלותם תלוי בהויות הדעת שנסתלקו, אלא באחוריים דשמות אהי”ה שנשארו בדעת דז”א**, אשר מהם יונקים החיצונים — וכפי מספר מקום יניקתם, כך המשך מספר שני ממשלתם. וזהו שאמר ‘כה תאמר לבני ישראל **אהי”ה שלחני אליכם**’.”

החשבון	המספר	מה הוא
עשר הויות דהחסדים והגבורות	ס”ר (260)	מה שנסתלק — וכך חשב משה שיימשך הגלות
עשרה שמות אהי”ה (י”פ כ”א)	רד”ו (210)	מקום יניקת החיצונים — ולפיהם “רדו שמה”, רד”ו שנה
עשרה שמות אהי”ה במילוי המילוי (י”פ זי”ך)	ע”ר (270)	“ואלו הניצוצות של קרי עשאום רע , בסוד ‘ויהי ער... רע’”

הערת דיוק: בנוסח המודפס נכתב "עשרה אהייה בריבוע שהם י"פ ד"ם שהם בגימטריא כמניין רד"ו", וחשבון זה אינו עולה — עשר פעמים ד"ם הם ת"ם (440), ואילו רד"ו הוא 210. והחשבון המדויק הוא **עשרה שמות אהייה פשוטים**: עשר פעמים כ"א — רד"ו בדיוק. ואילו הריבוע העולה ד"ם הוא עניין "עשרת הדמים" שלמעלה. כך הבאנו.

ג — פרעה: "לא ידעתי את היי"

אם ז"א חזר לסוד העיבור — אין לו מוחין דהויות אלא מוחין דאלקים. ובזה מבאר הרב את הכפירה המדויקת של פרעה:

"ופרעה הרשע מכשף גדול היה... וידע בחכמתו הסתלקות ז"א הקדוש וחזרתו להיכנס בסוד העיבור, וראה כי אין ז"א הנקרא שם הוי"ה משגיח ושליט אז בעולם — ולכן בבוא משה אליו כפר בעיקר ואמר **לא ידעתי את ה**... **האמנם בשם אלקים היה מודה**, כי הרי יוסף אמר לו 'אלקים יענה את שלום פרעה', והוא השיב 'אחרי הודיע אלקים אותך' — ונמצא שהיה כופר בשם הוי"ה ומודה בשם אלקים."

העניין	החשבון / הביאור
למה "אלהים אחרים"	אחרים (259) = גרון (259) בדיוק — "ששם ראשית יניקתם, ששם הוא מצר העליון אשר שם אחיזת מצרים". וכן "שלושה שמות אלקים המתפשטים בגרון" (258) — עם הכולל.
ק"ך צירופים	שם אלקים בן חמש אותיות בונה ק"ך צירופים (120) — "כי כל תיבה בת חמש אותיות בונה ק"ך בתים".
מ"ח צירופים	"יניקת ארץ מצרים ופרעה אינה מכל ק"ך הצירופים, רק מן מ"ח הצירופים האחרונים התלויים בשתי אותיות י"ם מן אלקים" — כ"ד המתחילים בי' וכ"ד המתחילים במ'. "ולכן נקרא ארץ מצרים על שם ארץ חם".
עשר מכות	"השם יתברך, כדי להכניעו, הכה אותו עשר מכות מן שלוש אותיות אל"ה משם אלקים, אשר הוא לא היה נאחז ויונק מהם — וזהו 'למען שתי אתתי אלה בקרב'".
"בני בכורי ישראל"	פרעה חשב שז"א לא יחזור ויצא מבטן אימא — "לכן שלח לו השם יתברך על ידי משה 'בני בכורי ישראל', לרמוז אל הבן הבכור העליון... כי קיומו קיים ולא נתבטל ; ולפי שכפר במציאותו, לכן ייענש מידה כנגד מידה במכת בכורות".

ד — ליל פסח: הגדלות שברגע אחד

וכאן מגיע חידושו הגדול של הדרוש. כדי לבטל אחיזה כה עמוקה, לא הספיק להגדיל את ז"א כדרך שאר ימים טובים:

”עלה ברצון המאציל העליון להוציא את ז”א בסוד לידה ממעי אמו ולהגדילו בתכלית הגדלות שאפשר להיות לו, ועל ידי כן תתבטל אחיזת החיצונים ממנו מפני רוב הארותיו של עתה.”

שער הכוונות, דרושי הפסח דרוש ג

הזמן	עד היכן ז"א נגדל	ובאיזה אופן
יום טוב רגיל	גדלות ראשון בלבד — נצח־הוד־יסוד דתבונה	מדרגה אחר מדרגה, בכל תפילה אחת. "יום טוב" (73) = ע"ג — הוי"ה דס"ג עם עשר אותיותיה
ליל שבת	גדלות ראשון, והל' של המקיפים — ואף המקיף דאות מ' אין לו	מדרגה אחר מדרגה
ליל פסח	אף גדלות שני — חכמה ובינה עילאין	"בפעם אחת עולה כל המדרגות, שלא על ידי תפילות רבות זו אחר זו"
מנחת שבת	עד הדיקנא דאריך אנפין — ובזה יתרון לשבת	ובפסח אינו עולה בדיקנא עד חג השבועות

וזהו הפסוק שסידרו בעלי ההגדה: "ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדיים" — 'ותרבי' כנגד גדלות א' דנה"י, 'ותגדלי' כנגד גדלות ב' דחג"ת; וביאר באיזה מקום — 'ותבואי בעדי עדיים', והם שלושה שמות אכדט"ם שבחג"ת, שכל אחד מהם בגימטריא ע"ד (74): עדי אחד, עדיים שניים — הרי שלוש פעמים ע"ד. ובאיזה מקום הם? 'שדיים נכונו' — בחג"ת, אשר שם מקום הדדים".

ומכאן שלוש הלכות גדולות של הלילה: (א) "לסיבה זו אנו אומרים הלל גמור בליל פסח, מה שאין כן בשאר לילי יום טוב" — והם מתקיימים כל הלילה וכל יום ראשון, ואחר כך מסתלקים, "ולכן אין אומרים בשאר ימי

הפסח הלל גמור אלא בדילוג". (ב) "בליל פסח הוא זיווגא עילאה **מסטרא דלעילא ולא מסטרא דילן**... לא היה יכולת בידינו על ידי תפילתנו להגדילו ברגע אחד תכלית ההגדלה, ואין זה אלא ברחמי המאציל יתברך" – **ולכן נאסר הזיווג התחתון בליל פסח**, מה שאין כן בשאר ימים טובים. (ג) "ראיתי אנשי מעשה נוהגים לעסוק בתורה כל ליל פסח עד הבוקר".

ולמה בכל זאת סופרים אחר כך שבעה נקיים? "בליל פסח אשר הגדיל ז"א ברגע אחד – נפסקו הדמים ההם ונתבטלה אחיזת החיצונים... **ולא הוצרכה למנות שבעה נקיים, בעבור כי נטהרה לפי שעה שלא כדרך טבע**. אבל אחר עבור יום ראשון של פסח ונסתלקו המוחין – חזרו החיצונים להתאחז בדמים, אבל לא אחיזה גמורה כבתחילה... ואז נכנסין המוחין כסדר המדרגות, וכפי סדר כניסתם כך הוא סדר ביטול אחיזתם לאט לאט בהמשך ימי ספירת העומר".

ה – פ"ה ס"ח: למה מספרים ביציאת מצרים

שלושה טעמים נותן הרב לשם "פסח", וכולם באותו כיוון – הפה:

הטעם	הביאור
מקום הגדלות השני	"התחלת מקום הגדלות השני דז"א הניתוסף עתה בליל פסח – הנה שם הוא במקום הפה של התבונה , שהוא בשלוש ראשונות שבה; וזהו לשון פסח – פ"ה ס"ח . ולכן צריך להרבות בסיפור שבח יציאת מצרים" (דרוש ג).
האור המקיף	ההארות היורדות דרך הגרון – "ושם הוא מקום צר מאוד, מתבקע המקום ההוא ונעשה בחינת הפה דז"א, ויוצא משם בחינת הבל היוצא מהפה, ונעשה בחינת אור מקיף לרחל" (דרוש ד).
יציאת החסד מן המצר	"כי יציאת מצרים הוא יציאת החסד מן הגרון הנקרא מצרים, מקום צר , ולמטה בגופא דז"א – לכן אנו מספרים אותו, כדי לכוון להמשיך שגם הוא ייצא דרך הפה" (דרוש יא).

ואגב זה טעם נאה שמביא שם: "ובזה תבין טעם למה מצוות ספירת העומר תלויה באנשים ולא בנשים – לפי שאין בחינה זו נעשית אלא **בפי הזכר**, ז"א".

ו — חמץ, שאור, ומצה שמורה

דרוש ד פותח בשאלת לשון: "כתיב 'לא יאכל חמץ', וכתיב 'כל מחמצת לא תאכלו', וכתיב 'שאור לא יימצא בבתיכם', וכתיב 'משארותם צרורות בשמלותם'". ותשובתו:

הלשון	מה הוא	הצד
חמץ	המוחין מצד אבא — בהיותם בז"א עצמו	זכר
שאור	המוחין מצד אימא — "כי דינים דאימא הם יותר תקיפין מן של אבא, כדמיון השאור שכוחו חזק מן החמץ, כי השאור מחמיץ לאחרים"	זכר
מחמצת	אותה בחינה בהיותה מאירה בלאה — "חמץ ת"ם"	נוקבא
משארת	אותה בחינה בהיותה מאירה בלאה — "שאר ת"ם"	נוקבא

ולמה "ת"ם"? "בעלה דמטרוניתא, לאה — הנקראת ת"ם, בסוד 'ויעקב איש תם'". ואם חלילה תחמיץ — "מה שהייתה נקראת ת"ם תחזור ותתהפך לאותיות מ"ת, המורות על אחיזת החיצונים הנקרא מוות".

◆ 1.1 מצה שמורה

ארבע בחינות של לאה יש; שלוש מהן בפנים תוך ז"א, והרביעית עומדת בחוץ מאחורי ז"א — "ולכן בזו הרביעית העומדת בחוץ אפשר שיתאחזו בה החיצונים". מכאן:

"ולכן יש שתי בחינות: האחת נקראת מצה שמורה והאחת מצה שאינה שמורה. כי לאה שנייה של אבא — העומדת בפנים תמיד — היא שמורה מן החיצונים ואינה מחמצת, כי אין החיצונים יכולים ליגע בה. אבל לאה שנייה של אימא — העומדת חוץ לז"א — נקראת מצה שאינה שמורה מעצמה, להיותה בחוץ; ולכן צריך להיזהר בה שלא תחמיץ. ועניין השימור הוא שיחזרו הארותיה להיכנס בפנים תוך ז"א, ולא תישאר בחוץ כל שבעת ימי הפסח."

ומכאן גם התשובה לשאלת רבי אלעזר בזהר – למה לא נצטוונו על החמץ כל ימות השנה: "כיוון שנעשה השימור הזה בשבעת ימי הפסח ונתבטלה אחיזת החיצונים בלאה – היא נשמרת מאליה מכאן ואילך כל ימות השנה, ואין חשש בעומדה בחוץ".

ולאן הולכות ההארות של לאה שנתבטלה? "יורדות בראש רחל העומדת אחר באחור עם ז"א" – ולכן "כל כוונת ליל פסח הוא בבחינת רחל ולא בלאה". ומכאן גם ארבעה הבנים שבהגדה: "בין בגימטריא הוא שתי הויות פשוטות, ועתה יש לה ארבעה בנים שהם ארבעה מוחין כפולים – ארבעה שלה וארבעה של לאה... ואלו ארבע פעמים בין הם בחינת הקדקד של רחל, כי קדק"ד בגימטריא די פעמים בין" (208).

ז – סדר ליל הסדר, סימן אחר סימן

הכלל הגדול של הלילה: "המוחין דאימא נכנסין על ידי ארבע כוסות היין – לפי שכל יין המשמח הוא באימא עילאה; והמוחין דאבא נרמזים בסוד המצה, בסוד הלחם שהוא בחכמה". וטעם: כו"ס (86) = אלהים; לח"ם (78) = שלוש הויות.

והחידוש הגדול שבסדר: המוחין אינם נכנסים כסדרם. "שהקטנות הראשון הוא דין גמור, ובו נאחזים החיצונים תכלית האחיזה... ולכן אינם נכנסים הקטנות הראשון בתחילה. אמנם בתחילה נכנסים גדלות הראשון, ואחר כך קטנות השני, ואחריו גדלות השני – ואז כבר נתבטלה אחיזת החיצונים... ואז נכנס הקטנות הראשון באחרונה, כי אז אין חשש." וזהו עצמו הטעם לשאלת "מה נשתנה" ולתמיהת התינוקות על הכרפס.

הסימן	הכוונה	החשבון
קדש	כוס ראשון – מוח חכמה דאימא. "וקו זה נכנס ראשון לכולם, ולכן כוס זה אומרים עליו קידוש – כי כל 'קדש' הוא בחכמה".	כו"ס = אלהים (86); היי"ן = ע' (70) ועם חמש אצבעות האוחזות – ע"ה (75), כמניין אכדט"ם (74) עם הכולל
ורחץ	הרחיצה הראשונה – בשם י"ה במילוי ע"ב דיודין (יו"ד ה"י)	"רחיצה – רחץ י"ה"; יו"ד (20) בהכאת ה"י (15) = 300, והוא רח"ץ (298) עם שתי האותיות
כרפס	עתה נכנס הקטנות הראשון – אלהים דמילוי יודין	כרפ"ס (360) = ש"ס; והוא ש' (אלהים דיודין) כשתמלאנה – שי"ן (360). "ולכן צריך לדייק ולהיזהר לאכול דווקא

הסימן	הכוונה	החשבון
		הכרפס ולא ירק אחר
מגיד	כוס שני – מוח בינה דאימא; וסיפור יציאת מצרים בסוד פ"ה ס"ח	אלהים דמילוי ההין; גדלות – הוי"ה דס"ג
רחצה	הרחיצה השנייה – שם י"ה היוצא מהוי"ה דס"ג	גם היא בהכאה, כנ"ל
מוציא מצה	המוחין מצד אבא – שלוש המצות	מצ"ה (135) = ע"ב + ס"ג (72+63) בדיוק
מרור • כורך	מיתוק דיני לאה על ידי טיבול בחרוסת	ראה להלן
צפון	האפיקומן – "יכוון כי עתה נכנסה ה'ז' שנשארה מאות הד"ו"	—
הלל • נרצה	כוסות שלישי ורביעי – מוח הדעת: חסדים וגבורות	"ולכן בין שלישי לרביעי לא ישתה, כדי שלא להפריד ביניהם – כי שניהם הם מוח אחד הנקרא דעת... וצריך לחברם יחד בסוד זכר ונקבה"

ח — ארבע הכוסות ושלוש המצות

◆ ח.1 ארבע הכוסות

הכוס	המוח	קטנות ראשון	גדלות
ראשון — קידוש	חכמה	אלהים דיודין	הוי"ה דע"ב דיודין
שני — מגיד	בינה	אלהים דההין	הוי"ה דס"ג
שלישי — ברכת המזון	חסדים שבדעת	אלהים דאלפין, והאל"ף בציור יו"י	הוי"ה דמ"ה דאלפין
רביעי — הלל	גבורות שבדעת	אלהים דאלפין, והאל"ף בציור יו"ד	הוי"ה דב"ן דההין

וטעם שני הציורים: "כי היו"ד התחתונה של צורת אל"ף — בהיותה צורת היי היא זכר כנגד החסד, ובהיותה צורת די היא נקבה כנגד הגבורה; כי הדי רומזת למלכות".

◆ ח.2 שלוש המצות ושלושת ציורי הי"ה

שלוש המצות הן כנגד שלושה מוחין דאבא, ושלושתם שווים חוץ מאות אחת — אות ה' שבשם אלהים; ובצורה ניכר ההפרש:

המצה	המוח	ציור ה"ה	הטעם	המעשה
עליונה	חכמה	ד"י	"הו' שבתוך הה' היא בחינת ז"א; ובהיותו תוך החכמה היא צורת י' — שהוא טיפת מוח החכמה"	אינה נפרסת — "כי היא כנגד החכמה הנקראת אות י', והיא אות אחת שלימה"
אמצעית	בינה	ד"ו	"ובהיותו בבינה — נעשה ו', כי הוא מורה על זמן העיבור שהוא בתוכה, שהוא ו' בסוד ו' קצוות"	נפרסת — החצי שצורתו ו' לאפיקומן, והחצי שצורתו ד' מתחבר עם השלימה
תחתונה	דעת	ג' ווי"ן	"הוראת התפשטות אימא בתוך הז"א ומתפשטת בשלושה קווים שבו"	זכר למקדש כהלל — "שהיה כורך שלושה דברים ביחד, כנגד שלושה ווי"ן"

"הא לחמא עניא". "כי בתחילה צורתה ה', ואחר כך נפרסת ונעשית לחמא עניא — שהוא הפרוסה; כי אות ד' הוא לשון ד"ל ועני. ובהתחברה עם המצה השלימה שהיא אות י' — אז נעשו שתיהן ציור ד"י: הפרוסה היא אות הד', והשלימה היא י' שהיא שלימה בעשר ספירותיה". ומפרש שם באופן נוסף: "כאשר מקבלת מהתפארת שהוא סוד ו' — יצטייר בה סוד ד"; וכאשר תקבל מיסוד לבד בלי השפעה מהתפארת — אז היא לחם עוני, ויצטייר בה סוד ד"ו".

ט — מרור וחרוסת

הזיווג של ליל פסח הוא עם רחל בלבד, ואין זיווג עם לאה כלל בלילה זה — "ועם כל זה אנו צריכין להמתיק את הדינין שבה גם כן, וזה נעשה על ידי טיבול המרור בחרוסת".

החשבון	המספר	הביאור
אדניי במילואו (אליף דליית נויץ יויד)	תרע"א (671)	שם הנוקבא בכללותה
פחות אדניי פשוט	ס"ה (65)	חלק רחל
הנשאר — המילוי	רו"ת (606)	חלק לאה; "כי מלוי הוא בגימטריא אלהים (86) שהוא דין, ולכן ניתן ללאה"
סייח	68	מוחין דז"א — שלושה שמות אהי"ה יהו"ה אהי"ה (21+26+21), והם כמניין חיים (68)
חרוסי"ת	674	= רו"ת + ס"ח בדיוק — "להמשיך החיים הנזכרים מן המוחין דז"א אל לאה הנקראת רו"ת, כדי שיתמתקו דיניה"
מרורי"ר	446	= מו"ת (446) בדיוק — "שהם סוד הדינים המרים שבה, אשר בהם נאחזים הקליפות הנקראים מוות"

ולמה חובה ללעוס ולא לבלוע: "וזהו טעם שצריך שירגיש טעם מרירות, ואם בלעו לא יצא ידי חובתו עד שילעסנו בשיניו — כי על ידי טחינת השיניים מתמתקים ומתדקדקים כוחות הדין שבה." והוא אותו עיקרון של שחקים הטוחנים מן לצדיקים.

ורמז נוסף בחרוסת, שהיא זכר לטיט: "טייט — היו"ד שבאמצע נדרשת לפניו ולאחריו, טיי ייט; והוא מילוי מ"ה שהוא בגימטריא י"ט (19), והוא בגימטריא חו"ה (19). ושתי פעמים י"ט הם לאה ורחל". ולפי שאין זיווג עם לאה בלילה זה — "לכן לא הוזכרה רק דרך עראי בעניין החרוסת, שאינו אלא זכר בעלמא מדברי סופרים, ואינו מצווה כמו היין והמצה".

י — שביעי של פסח וקריעת ים סוף

דרוש יב הוא הדרוש החמור שבכולם, ומהרח"ו מקדים לו אזהרה מפורשת — ומעשה שהיה:

”וביום שמורי ז”ל ביאר לנו המאמר הזה, היינו יושבים בשדה תחת האילנות, ועבר עליו עורב אחד צועק וקורא כדרכו, ומורי ז”ל ענה ואמר אחריו ’ברוך דיין האמת’. שאלתי את פיו, ואמר לי כי אמר לו העורב ההוא, כי לפי שגילה הסוד הזה לכל בני האדם בפרהסיא — לכן נענש בעת ההיא בבית דין של מעלה... ולכן ראוי לכל בעל נפש הרואה הדברים האלו להסתירם בתכלית ההסתר.”

שער הכוונות, דרושי הפסח דרוש יב

ולפיכך נביא כאן רק את מה שנצרך להבנת מהלך הימים, ולא יותר. ואף מהרח”ו עצמו מנמק שם למה דווקא סוד זה מסוכן: ”אין החיצונים נאחזין אלא במוחין של קטנות, כי הם דינין תקיפין... ובזמן שעוסק בסודות זמן הקטנות — החיצונים מתעוררים בהם ומתאחזין שם.”

העניין	הביאור
למה שביעי של פסח יום טוב	הוא יום ו' לעומר, ובו "נתקן בחינת הת"ת, ולכן הרי הוא כאילו נתקנה גם המלכות שהוא באחוריו — ולכן הוא יום טוב וראוי לזיווג". וכן: בו "נכנס רשימו גדלות ב' דאבא, מוח החכמה", "ומוח זה גדול מכולם, כי כולם נרשמים ונכללים בו, בסוד 'כולם בחכמה עשית'".
ולמה למחרת רק "אסרו חגי"	"אף על פי שבו נכנס עצמות גדלות ב' — אין זה חידוש, כיוון שכבר נכנס לביל שביעי של פסח והניח בו רשימו; ולכן אינו אלא אסרו חג בלבד". "ואין נקרא יום טוב אלא על שם חידוש הנעשה מחדש".
הזיווג שביל שביעי	יש בו חיוב זיווג — "האמנם כיוון שלא נתקנו כל המוחין, לכן אינו זיווג גמור מעולה; אמנם נקרא זיווג דקטנות, כיוון שעדיין לא נגדל ז"א".
"האילה אשר רחמה צרי"	"הנה אין ברחמה רק הה' גבורות דמנצפ"ך... ולכן רחמה צר מאוד, כי לא ניתנו בה הה' חסדים". והתיקון הוא הזיווג שביל שביעי, "ועל ידי זה נפתח רחמה ויולדת".
למה "נחש"	היסוד בבחינת קטנות: "כי היסוד נקרא שד"י (314), ובזמן הקטנות אין לו אלא חיות מן האחוריים של הדעת — שהוא שם אהי"ה בריבועו העולה ד"ם (44); ובהתחבר דם עם שדי יהיה בגימטריא נח"ש" (358) — בדיוק. וכן: חש"ן הוא אותיות נחש — "ועשית חושן משפט".
קריעת ים סוף	"הוא קריעת רחם האילה — שהוא היסוד שבה, סוף לכל דרגין שבה".

העניין	הביאור
"מה תצחק אלי"	"אלי' דייקא — בעתיקא תליא מילתא": להיות ז"א אז בקטנות, "לא היה יכול להזדווג עם נוקבא... אם לא על ידי הארה הנמשכת לו מעתיקא קדישא; ושאר ההארות הנמשכות לו עתה מאבא ואימא אין בהם כוח לעוררו אל הזיווג הזה".
"וינס משה מפניו"	"יש בחינת 'משה' של זמן הקטנות, והוא סוד שני שמות א"ל שד"י שהם בגימטריא משה" (345 = 31+314) — בדיוק. "וכשתוסיף עליהם ט' אותיות שיש במילוי שם שד"י — יהיו בגימטריא שנ"ד (354); ואם תוסיף ה' אותיות של א"ל שד"י בפשוטם — יהיה הכול בגימטריא שנ"ט, שהוא בגימטריא נח"ש עם הכולל".

יא — ספירת העומר: שבעה שבועות

אחר יום ראשון של פסח מסתלקים כל המוחין שנכנסו ברגע אחד — "ואחר כך מליל שני ואילך אנו חוזרין להמשיך המוחין הנזכרים כפי סדר המדרגות, כל מדרגה ביום שלה, על ידי מצוות ספירת העומר".

ולמה שבעה שבועות? "נודע כי אין הכתר נמנה לעולם... והנה כאשר נספור שבע ספירות שיש מן החכמה דז"א ולמטה, והם חכמה, בינה, דעת, חסד, גבורה, תפארת — ושם הוא מקום התחלת בניין הנקבה, מלכות, מאחורי התפארת; ועמה הם שבע ספירות. וכנגדם אנו סופרים שבעה שבועות אלו... ולהיות כי כל אחת מאלו השבע כלולה מכולם — לכן לא הספיק שבעה ימים אלא שבעה שבועות".

השבוע	הספירה	ההוי"ה
ראשון	חכמה	הוי"ה דע"ב
שני	בינה	הוי"ה דס"ג
שלישי	החסדים שבדעת	הוי"ה דמ"ה
רביעי	הגבורות שבדעת	הוי"ה דב"ן
חמישי	חסד	הוי"ה דע"ב — "ולכן היא ממש כדוגמת שבוע א'"
שישי	גבורה	הוי"ה דס"ג — "כדוגמת שבוע ב'"

השבוע	הספירה	ההוי"ה
שביעי	תפארת ומלכות יחד	הוי"ה דמ"ה וב"ן – "להיותם דבוקים אחור באחור יחד"

♦ **יא.1 העומר – כוונות הברכה**

המילה	הכוונה	החשבון
ברוך אתה יהו"ה	הוי"ה דמ"ה דאלפין, ובה כלולות עשר הויות דמ"ה – "להבליע אותם עשרה דמים של החסד והגבורה בז"א עצמו"	מ"ה = אד"ם (45)
על ספירת העומר	ראשי התיבות – שם אדנ"י; "כי כמו שאנו ממשיכין שפע אל הז"א, כך אנו צריכין להמשיך גם כן אל הנוקבא"	ס + ה = ס"ה (65) = אדנ"י
העומר	עשרת האחוריים דאהי"ה, "ואמנם עתה בהתמשכם תוך ז"א ונבלעים בו – נעשים בבחינת פנימיים, ואינם בבחינת ד"ם אלא ביושר"	אהי"ה (21) עם עשר אותיות מילוי = א"ל (31); ועשרה שמות א"ל = עמ"ר (310) בדיוק
היום כך וכך לעומר	"כמו שכוונת להמשיך א"ל באדנ"י – כך תכוון להמשיך שם א"ל בז"א הנקרא יהו"ה"	יו"ם (56) = א"ל + הוי"ה (57) עם הכולל
הרחמן הוא יחזיר	"הוא תיקון האור הפנימי" – שאין בנו כוח להמשיכו בלא קרבן העומר	—

הכלל שמאחורי הברכה: "עיקר כל הכוונה היא באור המקיף, כי עדיין לא יצא כלל; אבל האור הפנימי כבר נכנס, ואינו צריך רק התפשטות למטה בלבד ... ואמנם עתה שנחרב בעוונותינו הרבים ואין בנו כוח להמשיכו – לכן אנו אומרים אחר ברכת העומר 'הרחמן הוא יחזיר לנו עבודת בית המקדש למקומה במהרה בימינו', ועל ידי כך ניתקן איזה תיקון בבחינת אור פנימי."

♦ יא.2 ש"ך הדינים

"ימי העומר הם בחינת דינין וגבורות, והם עניין הש"ך דינין הנודעים" (והעומר = 321, ש"ך = 320, עם הכולל). ומביא שם שישה מ"שערי הבינה", שכל אחד מהם דרך אחרת לחשב אותם ש"ך – ומי שיודע שורש נשמתו באחד מהם מכון בו:

השער	החשבון	המספר
א'	חמש פעמים ס"ג (שט"ו) עם הה' עצמה של בינה	$5 + 315 = \text{ש"ך}$
ב'	חמש פעמים דין (מאותיות אדנ"י) כמניין ה' עילאה	$5 \times 64 = \text{ש"ך}$; ועם ה' האלפין – שכ"ה ניצוצין
ג'	שבע הויות דמ"ה (שכל אחת אד"ם) – שבעה מלכי אדום – עם ה' עילאה	$5 + 45 \times 7 = \text{ש"ך}$
ד'	ל"ב אלקים – ל"ב נתיבות חכמה, כל אחד כלול מעשר	$10 \times 32 = \text{ש"ך}$
ה'	שם שד"י עם חשבון שישה צירופיו	$6 + 314 = \text{ש"ך}$
ו'	שש פעמים א"ל אהי"ה (שי"ב), עם שש אותיותיו וכללות שני השמות	$2 + 6 + 312 = \text{ש"ך}$

ומסיף מהרח"ו דבר אישי: "ואמר לי מורי ז"ל כי מזה השער נמשך שורש נשמתו, ולכן צריך אני לכוון בשער הזה ולא באחרים" – על השער הראשון.

♦ יא.3 כוונות נוספות שמנה שם

- **מן הזכר אל הנקבא** – "להשפיע מן מ"ט יומין דכורין אל מ"ט יומין נוקבין... בשבוע הראשון יכוון להשפיע מחסד שבזכר אל חסד דנוקבא", וכן כל שבוע ושבוע.
- **שם מ"ב** – "הרמוז בראשי תיבות תפילת 'אנא בכוח'... בשבוע הראשון תכוון לשם הראשון שהוא אבגית"ץ, ותחלקהו בשבעת ימי השבוע: אות א' בליל א', אות ב' בליל ב'... וכל שש האותיות עצמן בליל ז"ז."
- **שבעה ניקודים** – הוי"ה מנוקדת בסגול (חסד), שבא (גבורה), חולם (תפארת), חיריק (נצח), קיבוץ (הוד), שורק (יסוד), ניקוד "צבאות" (מלכות).

• **תיקון המעשים** — “גם טוב לאדם לכוון במ”ט ימים אלו **לתקן כל אשר חטא בכל שבע הספירות**: בהיותו בשבוע ראשון — יכוון לתקן את אשר חטא ופגם בספירת החסד, ובשבוע השני — בספירת הגבורה, וכן על דרך זה”.

• **מזמור “אלהים יחננו”** — “ראיתי למורי ז”ל מקפיד וזהיר מאוד לומר אחר ספירת העומר מזמור ‘אלהים יחננו’ כולו **מעומד**, ולכוון בכל יום ויום מן המ”ט ימים בתיבה אחת ממ”ט התיבות שיש בזה המזמור”; וכן אות אחת ממ”ט האותיות שבפסוק “ישמחו וירננו”.

ולעניין העומר עצמו: “ענין מנחת שעורים — כי המלכות בתחילה לוקחת עטרא דילה שהם הה’ גבורות”, ושתי פעמים מנצפ”ך הן תק”ס, ועם עשר אותיותיהן תק”ע, ועם חמש האותיות השורשיות — **תקע”ה**, כמניין **שער”ה** (575) בדיוק. “ובחג השבועות שהוא הזיווג — אז ניתן בה בחינת החסד בסוד טיפת הזיווג, ולכן אז היו מקריבים **שתי הלחם דחיטים**”.

יב — ל”ג בעומר ותלמידי רבי עקיבא

הדרוש חותם בשאלה היסטורית שקיבלה כאן תשובה מדויקת: למה מתו תלמידי רבי עקיבא דווקא בימים אלו, ולמה פסקו דווקא בל”ג לעומר.

◆ יב.1 שורש רבי עקיבא

“רבי עקיבא — שורש נשמתו הייתה מן הה’ גבורות בהיותם בשורשם למעלה בדעת דז”א, ולא בבחינת התפשטותם למטה לגופא”. ובשמו נרמז:

החלק	החשבון	הביאור
עק”ב	172	= שתי פעמים אלהים (2 × 86) בדיוק — של החסד ושל הגבורה שבדעת דקטנות
י”א	—	שני ציורי האלפ”ן: “של החסד הם ציור יו”י, ושל הגבורה בציור יו”ד”

“והנה רבי עקיבא היה אב ורבי לכל הנשמות הנמשכות מאלו הגבורות המתפשטים בגופא דז”א, לפי שהוא כללות הדעת העליון למעלה בשורשו ובמקומו; אבל **תלמידיו הם בחינת הגבורות המתפשטות ממנו**”.

◆ יב.2 למה כ"ד אלף

שני טעמים: "שם אלהים... מצטרף לק"ך צירופים, ונמצא כי יש בהם כ"ד צירופים המתחילים באות א', וכ"ד המתחילים באות ל' וכו'; ואלו הכ"ד אלף תלמידים כולם היו מבחינת כ"ד הצירופים הראשונים... וכולן מתחילות באות אל"ף — כי אָלֶף וְאֶלֶף הכול אחד". וטעם שני: "שם אלהים במילוי ההין בריבועו עולה בגימטריא אלף".

"ולסיבת היותם ממוחין דקטנות, לכן היו מבחינת הדינין הקשין, והיו קנטרנין ושונאין זה את זה, כמו שאמרו ז"ל שלא היו נוהגין כבוד זה לזה. וכאשר באו ימי העומר — שאז הוא זמן קטנות ז"א, והם ימי הדין, ואז הוא זמן יניקת החיצונים — לכן פגעה בהם אז מידת הדין של הקטנות".

◆ יב.3 ולמה פסקו בלי"ג

"ובבוא יום ל"ג לעומר — אז נתגלה קטנות ב' של אימא, שהוא שם אכדט"ם, והנה הוא חילוף שם אלהים אשר הוא בחינת רחמים, בסוד 'אלהים חיים'. "ומדוע דווקא ל"ג? "שם אכדט"ם נתחלק לשתי בחינות: שלוש האותיות האמצעיות — כד"ט — הן בגימטריא ג"ל (33), והן המתחלפות בשלוש אותיות לה"י דאלהים; ושתי אותיות א"ם אינן מתחלפות. ונמצא כי נחלק לשתי תיבות א"ם ג"ל; כי אותיות ג"ל, כיוון שהן מתחלפות — נעשות רחמים... ובהיגלות נגלות השם הנזכר ביום ל"ג לעומר — אז פסקו מלמות".

ורמז שהוא מביא שם: "וזהו סוד מה שאמר יעקב אבינו עליו השלום 'עַד הַגֵּל הַזֶּה' — רמז אל השם הנזכר שהוא בגימטריא ע"ד (74), ואמנם האותיות המתחלפות בו הם בגימטריא ג"ל". וכן: "בטחו בה' עַד עַד" — כי הוא באימא עילאה והוא רחמים, ולכן בו תלוי הביטחון".

ואחר הקטנות בא הגדלות: "ולכן סמך אחר כך רבי עקיבא את חמשת תלמידיו הגדולים, מבחינת ה' גבורות דגדלות — שהם כנגד חמש אותיות אכדט"ם שהם רחמים — ואלו נתקיימו בעולם והרביצו תורה ברבים: רבי מאיר, ורבי יהודה, ורבי אלעזר בן שמעון, ורבי שמעון, ורבי נחמיה".

◆ יב.4 מנהג מירון

ובסוף הדרוש מעיד מהרח"ו על המנהג עצמו, וזו אחת העדויות המפורשות שיש לנו עליו:

”אני ראיתי למורי ז”ל שהלך לשם פעם אחת ביום ל”ג לעומר, הוא וכל אנשי ביתו, וישב שם שלושה ימים ראשונים של השבוע ההוא... והרב יונתן שאגי”ש העיד לי... שהוליך את בנו הקטן שם עם כל אנשי ביתו, ושם גילוהו את ראשו כמנהג הידוע, ועשה שם יום משתה ושמחה.”

שער הכוונות, דרושי הפסח דרוש יב

ומוסיף מעשה: רבי אברהם הלוי היה רגיל לומר בכל יום ”נחם” בברכת ”תשכון”, ואף בהיותו שם אמרו. ”ואחר שגמר העמידה אמר לו מורי ז”ל כי ראה בהקיץ את רשב”י ע”ה עומד על קברו, ואמר לו: **אמור אל האיש הזה, אברהם הלוי, למה אומר ‘נחם’ ביום שמחתנו?**”. וחותר מהרח”ו: ”וכתבתי כל זה להורות כי יש שורש במנהג הזה — ובפרט כי רשב”י ע”ה הוא מחמשת תלמידיו הגדולים של רבי עקיבא, ולכן זמן שמחתו ביום ל”ג לעומר”. ולעניין הגילוח באותם ימים: ”לא היה מורי ז”ל מגלח ראשו אלא **בערב פסח ובערב חג השבועות**; ולא היה מגלח לא ביום ראש חודש אייר ולא ביום ל”ג לעומר בשום אופן”.

יג — מקורות

- שער הכוונות, דרושי הפסח — **דרוש א** (שורש הגלות, עשרת הדמים, רד”ו שנה, פרעה ושם אלקים), **דרוש ב** (סדר הגדלת ז”א — קטנות וגדלות ראשון ושני), **דרוש ג** (הגדלות שברגע אחד, פ”ה ס”ח, הלל גמור ואיסור הזיווג, וטעם ספירת שבעה נקיים), **דרוש ד** (חמץ ושאור, מחמצת ומשארת, מצה שמורה, ארבעת הבנים), **דרוש ה** (”מת בוססת”, שלוש המצות ושלושת ציורי הה”א, ארבע הכוסות, מרור וחרוסת), **דרוש ו** (סדר ליל הסדר סימן אחר סימן — קדש, ורחץ, כרפס, מגיד, רחצה, מוציא מצה, מרור, כורך; ו”הא לחמא עניא”), **דרושים ז-יא** (חמישה דרושים בספירת העומר), **דרוש יב** (שביעי של פסח וקריעת ים סוף, מ”ט הימים, ל”ג בעומר ותלמידי רבי עקיבא, ומנהג מירון; ובסופו טבלת הכוונות לילה אחר לילה לכל מ”ט הימים).
- הנוסח שנבדק: מהדורת ויקיטקסט של שער הכוונות (he.wikisource.org).

הערה על הלימוד

שלושה דברים ראוי לציין. ראשון – מהרח"ו מסייג במפורש בכמה מקומות: בדרוש החמץ – "אני מסופק במה ששמעתי, אם שמעתי שהוא בבחינת מוחין דקטנות או דגדלות; ויש פנים לכאן ולכאן, ואין בידי להכריע", ולכן כתב הכול בלשון "מוחין" סתם; בארבעת הבנים – "בסדרן אני מסופק איך שמעתי ממורי ז"ל, אם הוא באופן זה או זה, ולכן אכתוב שניהם"; בכוונת הכוס – "ונראה לעניות דעתי ששמעתי ממורי ז"ל... אבל אין לסמוך על זה אלא על מה שכתבתי, כי מצאתי כתוב בקונטרס מן העת ששמעתי מפי מורי ז"ל"; ובקטנות השני דמצד אבא – "לא קיבלתי ממורי ז"ל זולתי כוונות קטנות ראשון וגדלות שני". שני – חשבון אחד שבנוסח המודפס אינו עולה כפשוטו: "עשרה אהי"ה בריבוע שהם י"פ ד"ם שהם בגימטריא רד"ו" – עשר פעמים ד"ם הן ת"ם (440) ולא רד"ו (210); והחשבון המדויק הוא עשרה שמות אהי"ה פשוטים, עשר פעמים כ"א – רד"ו בדיוק. וכן חשבון "שערה" שבדרוש יא נדפס תקס"ה, והגיה שם המדפיס לתקע"ה, וכן הוא הנכון. שלישי – דרוש יב פותח באזהרה חמורה של מהרח"ו על הסתרת הסוד, ולכן הבאנו ממנו רק את הנצרך להבנת מהלך הימים ולא יותר. חשבונות שעולים רק עם הכולל סומנו "ע"ה". הדרוש הוא סיכום לימודי בלבד, ואין ללמוד ממנו הלכה או מעשה; המנהגים למעשה – כמנהג אבותיו של כל אחד ובהוראת רבו.

◆ קישורים לנוסח שנבדק

• דרושי הפסח – דרוש א

• דרוש ב

• דרוש ג

• דרוש ד

• דרוש ה

• דרוש ו

• דרוש ז

• דרוש ח

• דרוש ט

• דרוש י

• דרוש יא

• דרוש יב

המימד הנוסף • הרב יוסף ביטון שליט"א

050-590-1349 • ravbiton.com • לפניה מכובדת ולשותפות בהפצת תורת הקבלה